

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТУРИЗМУ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії
Ідентифікаційний код: 04641405
С.М.Коваленко
«07» травня 2020 р.

Програма
комплексного іспиту з фахових дисциплін
для вступу на III курс підготовки бакалавра за
ОП «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»
Спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування

Затверджено на засіданні приймальної комісії
протокол № 7 від 07 травня 2020 р

ЗМІСТ

Вступ	2
Опис основних розділів та їх короткий зміст	3
Орієнтовний перелік питань, що виносяться на іспит	23
Структура екзаменаційного білету	25
Критерії оцінювання відповідей	26
Рекомендована література	27

ВСТУП

Програма вступного випробування призначена для всіх осіб, що беруть участь у конкурсі для навчання за освітнім ступенем «бакалавр» на освітню програму 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на основі диплому молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста), диплома бакалавра, магістра.

Метою вступного випробування є з'ясування рівня володіння абітурієнтом базовими теоретичними знаннями, що відповідають основним фаховим компетентностям першого рівня вищої освіти (бакалавр) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та виявити достатність рівня підготовки для вступу на бакалаврську програму за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування».

Завдання вступного іспиту пов'язані з вимогами до кваліфікаційного рівня «бакалавр» з фінансів, банківської справа та страхування і передбачають оцінку базових теоретичних знань.

ОПИС ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ТА ЇХ КОРОТКИЙ ЗМІСТ

ФІНАНСИ

Податки. Податкова політика.

Функції оподаткування. Види податків, зборів і обов'язкових відрахувань. База оподаткування, податкові зобов'язання. Податкова політика і податкова система держави. Організація податкової служби і податкової роботи.

Бюджет. Бюджетна система.

Сутність, призначення та роль бюджету держави. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України. Система доходів бюджету. Організація виконання бюджету. Бюджетна політика.

Бюджетний дефіцит.

Бюджетний дефіцит як фактор інфляції. Методи фінансування бюджетного дефіциту. Методи оптимізації бюджетного дефіциту. Взаємозв'язок бюджетного дефіциту та економічної динаміки.

Місцеві фінанси. Фінансова децентралізація місцевих бюджетів і фінансове вирівнювання.

Структура фінансів регіону. Порядок формування доходів місцевих бюджетів. Фінансова децентралізація місцевих бюджетів. Регулювання між бюджетних відносин шляхом використання між бюджетних трансфертів.

ГРОШІ ТА КРЕДИТ

Сутність і функції грошей.

Передумови появи грошей. Роль грошей у розвитку економіки країни. Гроші як гроші та гроші як капітал. Теорія грошей: металічна, номіналістична, кількісна. Визначення грошей (класичні, через функції, через форми). Форми грошей: натуральні, металеві, кредитні гроші, тощо.

Переваги та недоліки окремих форм грошей. Вартість грошей. Купівельна спроможність грошей. Функції грошей: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші. Якісні властивості грошей: економічність, однорідність, подільність, портативність, прийнятність.

Грошовий обіг.

Сутність та економічна основа грошового обороту. Поняття грошовий оборот, платіжний оборот та грошовий обіг.

Структура грошового обороту: за економічним змістом та формою платіжних засобів. Готівковий та безготівковий оборот. Особливості грошового обороту при різних системах економіки. Модель сукупного грошового обороту. Грошові потоки та їх збалансування.

Маса грошей в обороті. Структуризація грошової маси. Грошові агрегати: M0, M1, M2, M3. Грошові агрегати США, Англії та Німеччини. Показник грошової бази. Грошова маса, яка обслуговує грошовий оборот в Україні.

Швидкість обігу грошей. Рівняння обміну Фішера. Чинники, які впливають на швидкість обігу грошей: ті, що діють на боці платоспроможного попиту, і ті, що діють на боці пропозиції. Закон грошового обігу. Механізм зміни маси грошей в обороті. Грошово - кредитний мультиплікатор.

Грошовий ринок.

Поняття грошового ринку. Грошовий ринок - особливий сегмент ринку, на якому здійснюється купівля та продаж грошей як специфічного товару, формуються попит, пропозиція та ціна на цей товар.

Інституціональна модель ринку. Інституціональний критерій поділу грошового ринку на сектори: сектор прямого фінансування, сектор опосередкованого фінансування. Структура грошового ринку. Критерії структуризації грошового ринку: за економічним призначенням ресурсів, за

інституційними ознаками, за видами фінансових інструментів. Попит та пропозиція на гроші. Цілі та мотиви попиту на гроші. Графік кривої попиту на гроші. Чинники формування пропозиції грошей. Крива пропозиції грошей. Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Заощадження та інвестиції у механізмі грошового ринку.

Грошові системи.

Поняття грошової системи. Основні структурні елементи грошової системи: найменування грошової одиниці; масштаб цін; види та купюрність грошових знаків, які мають статус законного платіжного засобу; регламентація безготівкових грошових розрахунків; регламентація готівкового грошового обороту; регламентація режиму валютного курсу та операцій з валютними цінностями; регламентація режиму банківського процесу; державні органи, які здійснюють регулювання грошового обороту та контроль за дотриманням чинного законодавства.

Види грошових систем: залежно від форм, в якій функціонують гроші; за характером економічної системи; за характером регулювання національної валютної системи. Еволюція грошових систем.

Операції на відкритому ринку. Державне регулювання готівкового та безготівкового обігу. Методи регулювання руху грошей. Касові операції. Форма організації безготівкового руху грошей і безготівкових розрахунків. Становлення та розвиток грошової системи України.

Інфляція та грошові реформи.

Інфляція. Сутність та форми прояву інфляції. Види інфляції за формою прояву; за темпами знецінення грошей; за чинниками, що спричиняють інфляційний процес. Вимірювання інфляції. Закономірності інфляційного процесу. Причини інфляції. Соціальноекономічні наслідки інфляції. Методи державного регулювання інфляції. Кейнсіанський підхід до регулювання інфляції. Дефляційна політика. Політика доходів. Заходи антиінфляційної

політики ринкового спрямування. Особливості інфляційного процесу в Україні. Грошова реформа як складовий елемент антиінфляційних заходів. Сутність грошової реформи. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Кількісна теорія грошей та сучасний монетаризм

Загальні основи теорії грошей. Кількісна теорія грошей. Методологічні засади. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Розвиток класичної кількісної теорії. Трансакційний варіант І. Фішера. Неокласичний варіант кількісної теорії грошей. Кон'юнктурна теорія цінності грошей М.І. Тугана-Барановського. Кембриджська версія. Внесок Дж. М. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Передумови виникнення кейнсіанської теорії. Оцінка ролі держави в економічному регулюванні. Передатний механізм впливу грошей на економіку. Аналіз мотивів нагромадження грошей. Інфляційні наслідки реалізації кейнсіанських концепцій. Сучасний монетаризм як напрям розвитку кількісної теорії. Економічні передумови появи монетаризму. Грошова сфера як головний об'єкт державного регулювання економіки. Внесок М. Фрідмана в розробку монетарної політики. Сучасний кейнсіансько-неокласичний синтез. Грошово-кредитна політика України у світлі грошових теорій

Змістовий модуль 2. Кредитні відносини та діяльність основних фінансових посередників

Кредит у ринковій економіці.

Природа кредиту та його сутність (відмінність від грошей та фінансів). Ознаки відносин, що становлять сутність кредиту. Принципи кредитування: цільове призначення, поверненість, строковість, платність, забезпеченість. Теоретичні концепції кредиту: натуралістична, капіталотворча.

Форми кредиту: товарна, грошова. Класифікація видів кредиту. Функції кредиту: перерозподільна, емісійна, стимулююча, контрольна. Характеристика основних видів кредиту: комерційний кредит, банківський

кредит, державний кредит, споживчий кредит, іпотечний кредит, лізинг, міжнародний кредит.

Позичковий процент як ціна за користування позичковим капіталом.
Норма позичкового проценту. Функції позичкового проценту.

Роль кредиту в розвитку економіки. Розвиток кредитних відносин в Україні.

Фінансові посередники грошового ринку.

Виникнення та еволюція інституту фінансового посередництва. Основні види фінансових посередників: банки, небанківські фінансово - кредитні установи. Призначення фінансових посередників та їх роль у розвитку ринкової економіки.

Місце банків на грошовому ринку. Сутність банку та банківської діяльності. Роль банків в економіці держави.

Поняття банківської системи. Функції банківської системи: трансформаційна; функція забезпечення стабільності банківської діяльності та грошового ринку(стабілізаційна); створення платіжних засобів для регулювання грошового обороту (емісійна). Специфічні риси банківської системи.

Схема побудови банківської системи. Особливості побудови банківської системи України. Принципи побудови банківської системи.

Небанківські фінансово - кредитні установи. Спільні та відмінні риси з банківською діяльністю. Критерії спеціалізації небанківських посередників. Класифікація небанківських фінансово - кредитних установ. Характеристика окремих посередників

Центральні банки.

Призначення центрального банку. Причини створення центральних банків та особливості їх діяльності у сучасних умовах. Організаційно-правовий статус центральних банків. Функції та основні напрями діяльності центробанку. Функції центрального банку. Основні напрями діяльності

центробанку: емісійний центр держави, банк банків, орган банківського регулювання та нагляду, банкір і фінансовий агент уряду, провідник монетарної політики. Національний банк України – центральний банк держави. Принципи функціонування НБУ. Функції та операції НБУ

Комерційні банки.

Походження та розвиток комерційних банків. Поняття комерційних банків. Призначення комерційних банків. Класифікація комерційних банків.

Основи організації комерційних банків. Спеціалізовані комерційні банки та специфіка їх діяльності.

Пасивні та активні операції банків. Власний капітал комерційних банків, залучені і запозичені кошти. Кредитні та інвестиційні операції.

Послуги комерційних банків. Розрахунково – касове обслуговування клієнтів. Нетрадиційні послуги банків. Розвиток банківських послуг в Україні.

Механізм забезпечення стабільності комерційних банків.

Система економічних нормативів регулювання банківської діяльності: нормативи капіталу, норматив платоспроможності, норматив достатності капіталу.

Валютний ринок і валютні системи.

Сутність валюти та валютних відносин. Види валюти. Конвертованість валют. Основи функціонування валютного ринку. Суть, об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Попит, пропозиція та ціна на валютному ринку. Структура та класифікація валютного ринку. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Функції валютного ринку. Сутність та види валютних операцій. Характеристика конверсійних валютних операцій. Валютний курс. Сутність та економічна основа валютного курсу. Фактори впливу на валютний курс. Режими валютних курсів. Регулювання валютних курсів.

Валютні системи. Поняття та види валютних систем. Валютна система України: структура, особливості формування. Європейська валютна система. Світова валютна система. Валютне регулювання як складова валютної політики. Поняття та напрями валютної політики. Сутність та методи валютного регулювання. Валютні обмеження. Курсова політика. Облікова (дисконтна) політика. Валютні інтервенції (девізна політика). Регулювання сальдо платіжного балансу. Формування та використання золотовалютних резервів.

Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною.

Інтеграційні процеси та створення міжнародних валютно-кредитних установ. Міжнародний валютний фонд. Призначення та функції МВФ. Програми МВФ. Співробітництво МВФ з Україною. Світовий банк. Мета діяльності та структура. Міжнародний банк реконструкції та розвитку: особливості функціонування, проекти в Україні. Міжнародна Асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороння агенція гарантування інвестицій, Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів: загальна характеристика, основні напрями діяльності. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Міжамериканський банк розвитку, Африканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку, Європейський інвестиційний банк, Чорноморський банк торгівлі та розвитку: загальна характеристика, основні напрями діяльності. Європейський банк реконструкції та розвитку. Мета і специфіка діяльності. Пріоритети діяльності ЄБРР в Україні. Банк міжнародних розрахунків. Цілі, основи організації та функції БМР. Перспективи співпраці НБУ з БМР.

СТРАХУВАННЯ

Страховання. Функції та принципи

Страховання та його роль у економічному середовищі. Принципи та функції страхування. класифікація страхування за об'єктами страхування, за принципом визначення страхових тарифів, за формою проведення. Страховик, страхувальник, застрахований, вигодонабувач. Галузі страхування. Майнове страхування. Особисте страхування. Страхування відповідальності. Основні особливості галузей страхування. Страхова сума.

Страхове відшкодування, страховий внесок, страховий тариф. Порядок визначення страхової суми, страхового збитку, страхового відшкодування.

Договір страхування

Договір страхування. Етапи укладання договору страхування. Страховий поліс. Особливості договорів страхування різних видів страхування. Оферта. Акцепт. Визнання договору страхування недійсним. Припинення дії договору страхування. Термін дії договору страхування.

Форми та системи страхування

Добровільне та обов'язкове страхування. Особливості укладення договору страхування в добровільному та обов'язковому страхуванні.

Пропорційне страхування. Непропорційне страхування. Система страхування «за першим ризиком», система граничної відповідальності. Умовна та безумовна франшиза. Переваги та недоліки систем страхування та франшиз. Порядок застосування систем страхування та франшиз. Порядок розрахунку розміру страхових франшиз.

Перестраховання

Сутність та функції перестраховання. Схема передачі ризику при перестрахованні. Цедент, цесіонер, цесія. Пропорційне та непропорційне перестраховання. Квота, відсоток перестраховання. Ексцедентне перестраховання. Порядок визначення відсотку перестраховання

Перестраховання ексцеденту збитку та перестраховання ексцеденту збитковості. Порядок проведення непропорційного перестраховання. Обліга торне та факультативне перестраховання. Порядок укладання договору облігаторного та факультативного перестраховання. Порядок розрахунку перестраховувальних квот.

Актуарні розрахунки

Сутність та структура страхових тарифів. Накопичувальне та ризикове страхування. Нетто- та бруто- тариф. Основна частина та ризикова надбавка до тарифу. Класична методика розрахунку розміру страхових тарифів. Методика розрахунку страхових тарифів на основі аналізу динаміки повної збитковості. Страхова статистика. Демографічна страхова статистика. Таблиці дожиття. Таблиці комутаційних чисел. Методика розрахунку страхових тарифів за допомогою комутаційних чисел.

Страховий ринок

Страховий ринок. Функції та принципи функціонування страхового ринку. Структура страхового ринку. Страхові компанії як частки економічної системи. Акціонерні страхові товариства, приватні компанії, державні страхові організації. Страхові агенти, страхові брокери. Державний нагляд за страховою діяльністю. Менеджмент в страхуванні. Маркетинг в страхуванні. Реклама в страхуванні. Діяльність страхових посередників. Страхові агенти та страхові брокери. Маркетингова політика страховика. Алгоритм маркетингового дослідження в страхуванні. Види маркетингової політики страховика.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Сутність та основні ознаки фінансів.
2. Історія виникнення фінансів.
3. Функції фінансів.
4. Сутність та принципи організації фінансової системи України.
5. Фінансова політика.
6. Фінансовий механізм, його складові і основні елементи.
7. Сутність та функції податків.
8. Сутність та принципи організації податкової системи.
9. Елементи системи оподаткування.
10. Класифікація податків.
11. Загальнодержавні податки в Україні.
12. Місцеві податки в Україні.
13. Сутність державного бюджету його функції.
14. Бюджетна система України.
15. Бюджетний устрій в Україні.
16. Дефіцит державного бюджету, причини і заходи для його усунення.
17. Основні показники державного бюджету.
18. Сутність та етапи бюджетного процесу.
19. Економічна сутність державного кредиту.
20. Форми та види державного кредиту.
21. Державний борг, сутність та форми.
22. Методи управління державним боргом.
23. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у соціально-економічному розвитку держави.
24. Зміст та значення місцевих бюджетів.
25. Доходи та видатки місцевих бюджетів, їх класифікація.
26. Соціально-економічна сутність страхування, його необхідність та значення.

- 27.Форми утворення страхових фондів в економіці.
- 28.Характеристика страхування за класифікаційними ознаками.
- 29.Сутність страхового ринку та його учасники.
- 30.Проблеми становлення і розвитку страхового ринку України.
- 31.Фінансово-економічна діяльність страхових компаній.
- 32.Поняття валюти та валютного курсу.
- 33.Сутність та функції валютного ринку.
- 34.Фінансові посередники як суб'єкти грошового ринку.
- 35.Сутність та структура кредитної системи.
- 36.Кредит та його функції.
- 37.Основні види кредиту, що застосовуються в ринковій економіці.
- 38.Принципи банківського кредитування.
- 39.Банківська складова фінансово-кредитної системи.
- 40.Суть державного регулювання фінансового посередництва.
- 41.Базові функції центрального банку.
- 42.Сутність грошово-кредитної політики.
- 43.Сутність раціоналістичної та еволюційної концепцій походження грошей.
44. Етапи еволюції форм грошей.
- 45.Функції грошей.
- 46.Вартість грошей як грошей та вартість грошей як капіталу.
47. Грошовий оборот та його особливості на макрорівні та мікро рівні.
48. Основні види грошових потоків та механізм їх збалансування.
49. Закон грошового обігу та чинники, що впливають на швидкість руху грошей.
50. Склад грошових агрегатів України.
51. Поняття та структура грошового ринку.
52. Попиту на гроші та основні фактори, що впливають на нього.
53. Зміст показників, що формують пропозицію грошей.
54. Рівновага на грошовому ринку.

55. Грошова система: призначення, типи та складові елементи.
56. Основні етапи становлення сучасної грошової системи України.
57. Суть інфляції та її види. Способи визначення рівня інфляції.
58. Класифікація видів інфляції відповідно до темпів та чинників інфляційного процесу.
59. Сутність та види грошових реформ.
60. Суть класичної кількісної теорії грошей.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Пакет містить 30 білетів. Завдання білетів є рівнозначними за обсягом та складністю. Кожен білет складається з трьох питань, що дають можливість здійснити оцінку знань з фахових дисциплін. Екзаменаційні завдання спрямовані також на виявлення творчих можливостей майбутніх фахівців, їх здатності вирішувати виробничі ситуації, використовуючи набуті знання та вміння.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Оцінку «склав» (50-100 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в достатній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання основної й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Оцінку «не склав» (1-49 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко В.В. Фінансовий ринок: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. реком МОНУ –К.: Центр учбової літератури 2015
2. Юрій С.І., Кириленко О.П., Дем'янишин В.Г. Бюджетна система. Тернопіль: Екон. думка – 424 с.2010
3. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник затверджено МОН України.-К.: Центр учбової літератури 2013
4. Оспіщев В.І. Фінанси: навч. пос. – К.: Знання, - 567 с. 2008
5. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінанси: підручник. – К. Знання – 687 с. 2012
6. Філімоненков О.С., Дема Д.І. Фінанси підприємств: підручник – К.: Алерта – 496 с. 2014
7. Банківська діяльність: навч. посіб. для студ. вузів рек. МОНУ – К.:Алерта 2012
8. Чесноков В.Л. Фінансові інструменти. навчальний посібник. Науковий ред. к.е.н., проф. Коваленко М.А. - Херсон: Видавництво ХМД, - 246 с. 2007
9. Ковальчук С.В. Фінанси: навчальний посібник реком. МОНУ, Львів: Новий Світ -540 с. 2016
10. Виноградська А.М. Основи підприємництва:навчальний посібник. – К.: Кондор – 544 с. 2007
11. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. –К.: ЦУЛ.- 504 с. 2013
3. Вовчак О.Д. Гроші та кредит. Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 424 с.
4. Гальчинський А. Теорія грошей: навч. посіб. /Анатолій Гальчинський. – К.: Видавництво “Основи”, 2001. – 411 с.

5. Глущенко С. В. Гроші та кредит: конспект лекцій / Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". — К. : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. — 86с. — Бібліогр.: с. 84-85.

6. Гроші і кредит : в схемах та таблицях : навч. посіб. / К.Ф. Черкашина, Л.Ю. Сисоєва. – Київ. : ЦП «КОМПРИНТ», 2013. – 214 с.

7. Гроші та кредит : компетентність і реалізація грошово-кредитної політики в Україні : монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Колодізєв, В. Ф. Тищенко та ін.; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Пономаренка В. С. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 416 с.

8. Гроші та кредит : навч. посіб. / Н.М. Сушко. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 384 с.

9. Гроші та кредит : навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / Т.О. Ставерська, І.Л. Шевчук, І.С. Андрющенко – Харків : Видавець Іванченко І.С., 2015. – 88 с.

10. Гроші та кредит. – Вид. 2-ге, змін. й доп. / За ред. проф. Б. С. Івасіва. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 528 с.

11. Гроші та кредит: підручник. - 4-те вид., перероб. і доп. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.; за заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2006. – 744 с.

12. Гроші та кредит: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни / Савлук М.І., Лазепко І.М., Брегеда О. А., Баріда Н. П. / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана — К. : КНЕУ, 2006. — 200с.

13. Демківський А.В. Гроші та кредит: Навч. посібник. – К.: Дакор, 2014. – 528 с.

14. Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник. – Вид. 2-ге, змін. і доп. – Тернопіль: КартБланш, 2014. – 528 с.

15. Коваленко Д. І. Гроші і кредит : теорія і практика / Д. І. Коваленко. – К. : Ліра-К, 2015. – 360 с.

16. Коваленко Д.І. Фінанси, гроші та кредит : теорія і практика : навч. посіб./ Д.І. Коваленко, В.В.Венгер. – К: «Центр учбової літератури», 2013. – 578с.
17. Лагутін В. Д. Гроші та грошовий обіг: Навч. посіб. – 5-те вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 199 с.
18. Михайловська І. М. Гроші та кредит: Навч. посіб. / Михайловська І. М., Ларіонова К. Л. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 432 с.
19. Носов О. Ю. Грошові системи: становлення та розвиток : монографія / О.Ю. Носов. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2008. – 552 с.
20. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. / Шелудько В. М. – К.: Знання-Прес, 2002. – 535 с. 22. Щетинін А.І. Гроші та кредит. Підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 432 с.